

Каракалпакстан Республикасы Халык
билимлендириу министрлиги

К.Убайдуллаев атындагы Республика педагог
кадрларды кайта таярлау хам канигелигин
арттырыу институты

«Педагогика, психология хам менеджмент»
кафедрасы

Лекциялар топламы

Таярлаган: А.Машарипова

Тема` ОЗыты7ды4 функциялары, принципери, методлары 81м
Зураллары. Т1лим т1рбия процессин ш5лкемлестири7ди4 заманаг5й
теориялары. Аралы3тан озыты7. (w саат 1мелий)

Ж О Б А`

1. Озыты7ды4 тийкар2ы функциялары 8а33ында
- w. Озыты7 принципери 81м нызамлы3лары.
- e. Озыты7 методлары 81м олар2а Зойылату2ын талаплар.
- r. Озыты7 81м т1рбия процесин ш5лкемлестири7ди4
заманагой теориялары 81м олар2а Зойылату2ын талаплар
- t. Аралы3тан озыты7ды4 педагогикалы3 18мийети

Таяныш тбсиниклер`

Озыты7 функциялары, озыты7 принциплер, методлар,
заманагой теориялар, аралы3тан озыты7

!дебиятлар`

- q Каримов И.А. Юксак маънавият енгилмас куч Тошкент w00й
- w. Мунавваров.А. Педагогика.Т-q99у
- e. Турсунов.И.Нишоналиев. Педагогика курси.Т-q99уж
- r. Мавланова.Р Педагогика.Т-w00qй
- t. Лихачев.Б.Т Педагогика.М-w000й
- y. Филатова.Ж.М. Логопедия. Р-н Дону w00wg
- u. Педагогика (маърузалар матни) М.О.Иномова. Т w000
- i. Муслимов Н.А. булажак касб таълими уkitувчиларини касбий
шакллантириш Т-w00r/й

!лбетте т1лим- т1рбия – сананы4 жемиси. Мектеп т1лим- т1рбия м1селеси м1млекет 81м
ж1мийет ба3ла7ында болы7ы Тийкар2ы нызамымызда белгилеп Зойыл2ан.Соны4 менен бирге, бул
ке4 ж1мийетшилик, пбткил халЗымызды4 Затнасы7ын 81м Золлап- Зу7атла7ын талап етету2ын
улы7мамиллий м1селе.

оқыту адамда коз-карас исеним катнасыктар, инсандык сыпаттар тарбиялауы мумкин емес. Маглумат, билим 81м тарбия оз ара байланыскан болады. Оқыту аркалы тарбиялау, тарбиялау аркалы-уйретиу педагогика илиминин негизги узыйпаларынын бири. Дурыс шолкемлестирилген тарбиялык жумыстар оз гезегинде оқыту процесси сапасына тиккелей тасир жасайды. Себеби тартип-инсандыктык, шолкемлестендик 81м тасирлик тарбиясы оқытушылардын оқыту процессинин жеделлиги 81м табыслы отиуин тамийнлейтугын факторлар. Улыума айтканда оқытушылардын жокары тарбияланганлыгын тамийнлемпей натийжели оқыту процесси хаккында гап болуы мумкин емес.

Озыты7ды4 ра7ажландыры7шылыз хызмети

Тлим бериу 81м тарбия адамынын инсандык сыпаттарын рауажландырады. Солай болса оқыту рауажландыруу хызмети хаккында да гап болуы керек еместей, бирок омирдин корсетиуине оқыту оқытушыларды арнаулы жан сезими аркалы кабыллау харекетшенлик, ерк, ыклас пенен оқыту усаган ис-харекет турлерине багдарлап ийтермелеп оларда жокары инта оята алса жуда эффектив пайдалы натийжелер беретугынын корсетеди. Демек оқыту барысында мугаллим оқытушылардын улыума рауажланыу улес косыушы хар кыйлы колда бар мумкиншиликтердин баринен натийжели пайдаланыуды ядта тутууы лазым. Усыган байланыслы педагогикада рауажландыруушы оқыту термини ислетиледи. Негизинен айтканда хар кандай оқыту рауажландыруушы касийетке ийе. Деген менен кандай сыпаттарды кобирек рауажландыруу маселесиен толык 81м керекли итибар аудармауына байланыслы бул маселеде коп узыйпалар оз шешимин таппай атыр. Хазирги заман дедактиктери В.З. Заннов, И.А. Эльконин, М.А. Скаткин, М.А. Данилов х.т.б. алымлардын мийнетлеринде рауадланыуына оқыту маселелери хар тараптеме уйренилип иске асыруудын принциптери 81м жоллары бойынша жаксы усыныстар бериледи. Солардан Л.В. Занновтын оқытуудын процессинде ойлауды жедел рауажландыруу ушын, оқыту оқытушылардын ис-харекеттерин тусинген халда жокары кыйыншылыкта, тез пат алып барылуы зарур- деген пикир копшилик тарапинен коллап кууатланады.

Озыты7 функцияларыны4 5з-ара байланысы

Оқытуудын бул уш хызметин оқытуу процессиндеги 3-нарседен аткаратугын жумыс турлери деп карауга болмайды. Булар оз-ара тыгыз байланыска, калиплескен болып бирин-бири толтырып жетилистирип баратугын хызмет турлери ретинде каралуы зарур. Оқытуудын аты аталган хызмет турлери бириуе алдын, бириуеи кейин иске аса отырып бириншиси себеп, екыншиси акыбет роллерин аткара отырып кейингиси себептен тез жедел орынла7ын т1мийнлейди.

Озыты7 нызамлызлары 81м принциптери

Озыты7 процесси о2ада Зурамалы процесс. Озыты7да озы7шылар2а белгили талаптар Зойылады, ал озы7шыларды4 оларды орынла7 мбмкиншиликтери шекли. Талаптар 81м мбмкиншиликтер арасында2ы Зарама-Зарсылы3лар озыты7 процессин 81ркетке келтири7ши кбш болып есапланады. Бул Зарама-Зарсылы3, егер озы7шылар2а Зойылату2ын талаптар оларды4 мбмкиншилигине жу7ап берсе озыты7 барысыны4 ра7ажланы7ына, ал керисинше Зойыл2ан талаптар жбд1 Зыйын ямаса жбд1 жечил болса озыты7 кбткен н1тийжесин бермейди. Озы7шыларды4 озы7 мбмкиншиликтерин есап3а алы7, жа3ын уза3та2ы перспективаны к5ре алы7 му2аллимни4 81м пед. коллективти4 бас 7азыйпасы.

№убылыстар 81м процесслер арасында объектив жаса7шы, оларды4 ра7ажланы7ын т1мийнле7ши, тура3лы, Зайталанып туру7шы з1рбрли 81м тийкар2ы байланыстар философияда нызамлызлар деп аталады.

Т1лим-т1рбия педагогиканы4 предмети бола отырып барлыз социаллыз процесслер менен ты2ыз байланыста болып барылады. Ол 5ндирис кбшлерини4 д1режесинен, ж1мийетте адамларды4 Зандай турмыс кешири7и 81м оларды4 жа4а талаптарынан, ж1мийетти4 сиясаты 81м идеологиясынан б1р81 21резли болады. Себеби булар 5з-ара байланысты 81м бир-биринен 21резли нызамлылыз.Усыннан шы2а отырып озыты7 барысыны4 биринши нызамлы2ына т5мендегише аныЗлама бериледи`

Озыты7 барысы, оны4 маЗсети, 7азыйпалары, мазмуны формалары 81м методлары ж1мийетти4 социал-экономикалыз талаптарынан оны4 идеологиясы 81м сиясаты менен байланыста болады.

Бул Нызамлылыз мектептерде т1лим-т1рбия жумысларын ш5лкемлестири7де ж1мийетти4 социал-экономикалыз и.т. прогресс ра7ажланы7ы д1режесин, 21резсизлик ра7ажланы7 талаптарын, адамларды4 басламашылыз 81м д5рети7шилигини4 жетилеси7ин, 8.т.б. з1рбрликтерди сап3а алы7ды талап етеди. Егер педагогикалыз процесс 5зини4 бул биринши нызамлы2ын толыз иске асыра алмаса, онда ол заман талабынан 5мирден артта Залып, Зарама-ЗарсылыЗлар2а ушырайды.

Педагогикалыз процесс 5зини4 маЗсетин иске асыры7 ушын аз яки к5бирек мбмкиншиликлери бар белгили шараятларда иске асады. Ж1мийетти4 экономикалыз мбмкиншиликлери 5скен, байы2ан сайын т1лим-т1рбия жумысларын табыслы ш5лкемлестири7 ушын мектепти4 озы7-материаллыз базасы 81м мектеп-гигенасы жа2дайы жаЗсыланады 81м 81р т1реплеме жетик тул2аны т1рбияла7 м1селеси жаЗсы жол2а Зойылады. Бул жа2дай бизи4 Конституциямызда 81м Ыбилимлендири7 8аЗЗындаЪ 2ы Нызамымызда дурыс к5рсетилген. Буннан` Ыпедагогикалыз процессти4 7азыйпасы, мазмуны, формасы 81м усыллары ж1мийетти4 талаптарынан 2анан емес ол оны4 мбмкиншиликлериненде 21резлиЪ -деген нызамлылыз келип шы2ады. Т1лим озыты7 81м билим алы7 процесслерини4 бирлигинен ибарат. Му2аллимни4 билим бери7 барысында2ы хызмети-озыты7, озы7шыны4 хызмети-билим алы7 деп аталады.

Озыты7 процесси ке4 социаллыз процесслер арасында2ы улы7ма, тийкар2ы, тураЗлы байланыслар деп аталату2ын, озыты7 компонентлери-маЗсет, мазмун, тбрлери, усыллары, Зураллары арасында2ы ишки байланысларды Замтыйту2ын 81м оларды4 белгили т1ртипте саЗланы7ын т1мийинлейту2ын нызамлыЗлар2а ба2ынады. Бул нызамлыЗлар2а бойсыны7 т1лимни4 оптималлы2ын (5тип атыр2ан шараятта е4 пайдалы иске алы7ын) т1мийинлейди. Олар озыты7 принциптери деп аталады.

Озыты7ды4 маЗсетке ба2дарланы7ы принципи

МаЗсет-Нызам2а усап адам хызметини4 характерин 81м оны4 81рекет ети7 усылын белгилейди.

Т1жирийбели му2аллимлер сабаЗ3а ямаса т1рбиялыз жумыслар2а таярлыЗты сол н1рсени4 аныз маЗсети 81м 7азыйпаларын ойластыры7дан баслайды. ЖаЗсы ойластырыл2ан маЗсет озыты72а умтылы7шылыз, ба2дар алы7шылыз, сананы 81м д5рети7шилик кейпийат береді. Озыты7да озы7шыларды4 81м 5з жумысларында тосЗынлыЗлар ямаса м1зи 1йте7ир немЗурайды озыты72а жол Зоймайды.

Конкрет маЗсеттерди Зойы7 ушын педагог-тийкар2ы 81р т1реплеме жетик, саналы, рухый бай тул2аны т1рбияла7 маЗсетинен келип шы2ып, сол классты4, сабаЗты4, сабаЗты4, теманы4 блги ба2дарламасынан пайдаланады.

Озыты7 маЗсетке ба2дарланы7ы п1нни4 81р бир сабаЗты4 ббгинги 81м келешек маЗсети менен байланыслы болы7ы керек. Я2ный озы7шылар2а 81зир Зойылып атыр2ан талаптар ерте4, келешекте олар 5миринде пайдалы болы7ын, оларды4 турмысты4 айтып болмайту2ын шараятларда шешимлер Забыллай алы7ына ж1рдем 1м ба2дар бере алы7ы лазым.

Озыты7ды4 5мир 81м турмыс пенен байланыслылы2ы принципи.

%мир 81м турмыс пенен байланыспа2ан б5лим 8еш Зандай н1тийже бермейди. Ббгинги т1лим-т1рбия ж1мийетти4 экологиялыз, социаллыз 81м рухый 5мири, идеалы, 1деп-икрамы 81м эстетикасы менен байланыста болы7 лазым.

%мир мектеби-т1лим-т1рбияны4 е4 8асылы. Ол балалар2а турмыста2ы жа4алаы3ларды, Зыйыншылы3ларды, Залай же4и7ди, Залай жаса7ды бйретеди. ОЗыты7ды турмыс блкени 17лад т1жирийбеси менен байланыстыры7 балаларды 5з бетинше жаса7 81м мийнет ети7ге инсаный, психологиялы3 81м 1мелий т1рбияла7ды4 негизи.

ОЗыты7 жергиликли 5ндирис, к1сип тбрлери брп-1дет, д1стбрлер халы3ты4 турмыс шараяты менен байланыслы алып барылы7ы тийис. %ндирис орынларына экскурсиялар2а апары7, 5ндирис алды42ылары, 8брметли адамлар менен таныстыры7 оларда к1сип та4ла7 менен бир Затарда умтылы7шылы3, еликле7шилик сезимлерин т1рбиялайды.

Турмыс, 5мир менен байланыслы озыты7 жергиликли мысаллар менен шекленип Залмай дбня халы3лары турмысы, илим, билим, м1деният 8.т.б. тара7лардаы жетискенликлерди тере4 байланыслы алып бары7 оларды4 дбня тбсинигин ке4ейтеди.

Озыты7ды4 илимийлиги принципи.

Илимий билимлер-7азыялы3 8азый3атлы3ты4 шын с17лелени7и. Бизди Зорша2ан дбняны4 нызамлы3ларын, затлар 81м Зубылысларды4 ишки 18мийетли 31сийетлерин 81м 5з-ара байланысларын с17лелендири7ши билимлер 2ана илимий есапланады. Озыты7ды4 илимийлиги принципи озы7шыны4 озы7 материалларында2ы нызамлы3ларды с17лелендири7и, тбсини7и 81м 5злестири7и ушын з1рбр За2ыйда.Теориялы3 За2ыйдаларды тбсини7-материалды илимий тийкарда с67ретлеп бери7ди4 18мийетли 65леги болып ол озы7шыны4 пикрле7 31билетин ра7ажландырады. Илимий билимлер илимийлигине Зарап 8азый3атлы33а 81р д1режеде с17лелендири7и мбмкин. Илимий с67ретле7 озыты7ды4 81мме бас3ышларында, 81р бир класста теориялы3 ма2лы7матлар системасын, д5герек 1тирапты Занша тере4 81м шын с67ретленгенлиги к5з-Зарасынан ибарат.

Илимийлик принципи барлы3 жас топарларында2ы 81м 81р Зыйлы орынларда2ы озы7шылар2а илимийлиги т1репинен исенимли, 1мелде сынап к5рилген ма2лы7матлар берили7ин талап етеди.

Илимий билимлерди ийеле7 озы7шыларда дбня2а илимий к5з-Зарас 81м шешимлер 31липлестиреди, сана ра7ажланады.

Илимийлик демек озыты7ды 81зирги замана илим 1м техникасыны4 ра7ажланы7 д1режесине му7апы3 келету2ын илимий билимлер менен Зуралландыры7, балаларды илимий изертле7 жумыслары, усыллары менен таныстырып бары7 81м бйрети7ге ба2дарланады.

Дидактикалы3 илимийлик принципи тек мектеп т1лиммазмуну менен 2ана байланыслы болып Залмай, озыты7ды4 усылларына да байланыслы За2ыйда. Ол илим техника жетискенликлеринен пайдалана алы72а ж1рдем бери7и лазым.

Озыты7да системалылы3 81м изшиллиги

Системалылы3 81м избе-излик озыты7да да, т1рбияда да са3ланы7ы 18мийетли За2ыйда. И.П.Павлов аз-аздан 81м шыны2ып бйрени7 педагогиканы4 18мийетли физиологиялы3 нызамы деп есаплады. Озы7, дбня таны7 материалларын бйрени7де логикалы3 байланыста са3ланса, олар к5п 5злестирету2ынлы2ы 81м ядта беккем са3ланату2ынлы2ын психология илими де д1лиллеген. Системалы 81м избе-из озыты7 аз 7азытта к5п н1тийжеге ериси7ге алып келеди. !мелде бул принцип саба3ты 81р Зыйлы формаларда жобаластыры7да иске асады. Саба3ты тематикалы3 жобаластыры7да му2аллим теманы4 айрым са7алларын бйрени7 т1ртибин белгилейди, теориялы3 81м 1мелий жумыслар, озы7 материалларыны4 5злестирили7и д1режесине му7апы3 Зайтала7 81м тексери7 жумысларыны4 избе-излигин т1ртиплестиреди. Бундай тематикалы3 жобаластыры7 усы теманы4 озы7-т1рбиялы3 7азыйпаларына му7апы3 иске асырады. Саба3лы3 жобаластыры7да му2аллим д1слеп тема мазмунуна, тийкар2ы тбсиниклерди бйрени7де, ал шыны2ы7лар болса теориялы3 материаллар бйренилгеннен кейин исленету2ын етип жобаластырады.

Озыты7да системалылы2ы 81м избе-излиги 5тилип атыр2ан теманы4 бурын2ы тема менен байланыста болы7ын, таза теманы4 «фундамент» болып оны4 а4сат бйренили7ине жол ашылы7ын н1зерде тутарды. Озы7шыны4 бурын2ы саба3та бйренген узып к5нликпелери усы саба3 материалларын ийеле7ге ж1рдемлеси7и тийис.

Системалы3 81м избе-излик озы7шыларда 81р бир озы7 п1нини4 бас3а п1нлер байланыста болату2ынын тбсиндирип бары7ы лазым. Керекли 7азытлары усы теманы4 мазмунун ашы7 ушын бас3а п1нлер материалларынан да пайдаланы7 керек.

Т1лим-т1рбияны4 бирлиги принципи

Мектеп озышыларына билим бери7, т1рбияла7 арЗалы оларды4 улы7ма ра7ажланы7ына ериси7 бас 7азыйпалардан болып есапланады. Озыты7 системасында т1лим-т1рбияны4 бирлиги За2ыйдасы тийкар2ы 81м жетекши принциплерди4 бири. Себеби озы7 п1нлерини4 81р бири, 81ттеки айрым тема 81м кишкене озы7 материалында гбмансыз т1рбиялы3 характерге ийе.

Озыты7 барысында блкен 81м киши темаларды4 мазмунунан келип шы2ату2ын т1рбиялы3 т1реплерди ту7ры белгилеп алы7 81м оны озыты7 менен бирге бир пбтин 8алда алып бары7 18мийетли екенин умытпа7 керек.

Мектеп т1лиминде озы7шылар т1бийий п1нлерди-математика, химия, физика 8.б. п1нлерди ийеле7 барысында илимий исенимлер с17леленеди. Дбньяны били7 мбмкинлигин илимий тийкарда тбсинип, 8азыйЗатЗа исеним, жал2ан2а жеркениш пенен Зарайту2ын болады. Олар ту7ралы 8азыйЗый шешим Забыллайту2ын аЗыллы, исенимли, ийманлы инсанлар болып жетилеседи.

Мектеп т1лиминде гуманитар п1нлерди4 де т1рбияны4 18мийети о2ада уллы. Мысаллар` тарих, 1дебият 8.т.б.

Т1лим-т1рбия бирлиги озыты7 барысын ту7ры ш5лкемлестири7 81м озыты7ды4 81р Зыйлы усылларынан Залай пайдалана алы7 менен ты2ыз байланыслы. Т1лим-т1рбия бирлигин т1мийинле7 ушын`

А) тбсиндирилип атыр2ан озы7 материалыны4 мазмуну 81м илимий 81м идеялы3 жаЗтан ту7ры ш5лкемлестирили7.

Б) теманы4 илимий 81м т1рбиялы3 18мийети ашылы7ы, озыты7 барысында т1рбиялы3 характердеги 81дис, наЗыл-маЗал, турмыс шынлы2ы 8.т.б. дан пайдаланы7.

В) :йренилип атыр2ан билимлерди тек ийелеп 2анан Залмастан, турмыста олар2а 1мел Зылы7.

Г) Озыты7да проблемалар пайда ети7, озы7шыларды4 Зызы2ы7шылы3 активлилик 81м баслан2ышлы2ын т1мийинле7ге дыЗЗатты кбшейти7.

Д) Озыты7 барысында озы7шыларды4 ш5лкемлеси7, т1ртиплилик 81м жу7апкершиликти сези7, 5з-ара ж1рдем бери7 сезимлерин т1мийинле7 з1рбр.

Озыты7да теорияны4 1мелият пенен байланыста озыты7.

Дидактикада т1лимди турмыс, 5ндирис практикасы менен байланыслы алып бары7 е4 тийкар2ы 81м жетекши принцип. Илимий билимлер адамларды4 ислеп шы2ары72а бол2ан талаплары н1тийжесинде келип шы3Зан 81м сол талаптарды4 орынланы7ына хызмет Зылып, 5мир менен тек 2анан бйренип билип Зоймастан, оларды 1мелде Золланып били7 керек. Бул принцип т1лимни4 илимийлиги принципи менен ты2ыз байланыслы.

Т1лимде саналылы3, активлилик 81м 5з бетиншелик принципери

*1зирги заман педагогикасы т1рбия объекти 81м субъектлерини4 активлилиги 2анан т1лим-т1рбияны4 г5злеген маЗсетке жеткере алады деп есаплайды. Педагоглар менен озы7шыларды4 активлилигини4 бирлиги ЗысЗа 7азытта блкен т1лим-т1рбиялы3 н1тийжеге жеткереді.

Ббгинги инсан улы2ланып, оны4 т1рбиясы бас м1селе болып тур2ан 7азытлары озыты7да саналылы3 активлилик, д5рети7шилик 81м 5з бетиншелик принципине блкен дыЗЗат а7дарылы7ы о2ада з1рбр.

Билим алы7 актив иске асырылып 2анан Зоймастан, ол саналы да иске асырылы7ы керек. Сапалы билим алы7 озыты7ды4 ра7ажландыры7шылы3 З1сийетин кбшейтеди. Билимлерди сапалы билиде формализмге жол Зоймай, озы7шыларда тере4 81м тураЗлы шешимлер пайда етеди.

Бул принцип Залай иске асырылады? Т1жрийбели му2аллимлерди4 тастыйы3ла7ынша озыты7да бирнеше 81р Зыйлы методларды оынлы 81м шебер пайдаланы7 озы7шыларда ядлап Залы7, ойна7 81м Зызы2ы7шылы3ты4 81р Зыйлы типлерини4 ра7ажланы7ына алып келеди екен. Озыты7 барысында с17бетлеси7, проблемелар Зойы7, 81р Зыйлы к5з-Зарасларды Зор2а7, д1лилле7, исендири7, олар2а сын бери7, саабЗларда озы7шыларды4 5з бетинше жумыс исле7 форма 81м методларын ке4ейти7, озы7 жумысларын бнемли ш5лкемлестири7ге жу7ап жобаларын, шы2армалар жобасын дбзи7ге бйрети7 8.т.б. ке4 Золланылы7ы озыты7 81м билим алы7да саналылы3 81м жеделлиликке алып кели7ши бирден-бир жоллар. Лабораториялы3 жумысларды изертле7шилик методы ж1рдемінде 5ткери7, мектеп участкасын экспериментал т1жирийбелер, 5ндирилдик озыты7 барысында рационализаторлы3 жумыслар, д5рети7шилик тбрлерине

бйрети7ди ен жайдыры7 пайдалы н1тийже береді. Озыты7да бул принципти ма3сетке му7апыз пайдаланы7 му2аллимге балаларды м1зи ядтан ЗутЗары72а , озы7 материалларын тбсинбей Залма7ына ж1рдем береді, озы7шыларды пайдалы логикалыз ойлан2ан 8алда ядла72а бйретеді.

Саналылыз 81м активлик принципи озы7шыларды мийнетте 81м озы7да д5рети7шилик хызмет ети7 усылларын бйрети7ди талап етеді.

Озыты7да к5рсетпелилик принципи

Озыты7 к5рсетпелилик дидактик принциплерди4 бири болып ал озыты7 барысыны4 сыпатын арттырады, озы7шыларды4 билим алы7ын а4сатластырады. Бул За2ыйда озыты7 барысында к5ри7, есити7, ийис били7, д1м-маза били7, тери, мускул 81рекети сези7 органларыны4-бйренилету2ын объект бойлап сапар бар Зылы7ын талап етеді.

К5рсетпелилик За2ыйдасы озыты7ды4 жетекши нызам За2ыйдаларын 81м талаптарын иске асыры7да жетекшилик Зылады. Себеби,

q. йренилип атыр2ан теманы4 мазмунына с1йкес материаллардан 5нимли 81м ту7ры пайдаланы7 озы7шыларды4 бйренип атыр2ан озы7 материалына бол2ан Зызы2ы7шылы2ын арттырады.

w. Озыты7да Золланылып атыр2ан к5рсетпели Зураллар озы7шыларды4 Зай д1режеде жазыннан 81м аныз, образлы исеним т1мийинлесе 81м бйренилип атыр2ан объектке мбмкиншилиги бол2анша к5бирек сези7 органлары, Затнасса, озы7 материаллары сонша тез, Золай 81м а4сат 5злестиреди, узаз 7азыт есте Залады. №айта еске тбсири7 а4сат болады. Н1тийжеде озы7 материалын пухта 5злестири7 т1мийинленеди.

e. К5рсетпелилик озы7шыларды объектив жаса7шы н1рсе, 7азыя 81м Зубылыслар оларды4 31сийет белгилери менен озы7шыларды жазыннан таныстырады. Сол н1рселерди4 аныз образларын Забылла7 арЗалы олар2а аныз сын к5з бенен Зара7 31билетин ра7ажландырады. Буны4 ушын озы7шыларды4 схема, с67рет, диаграмма, таблица 8.т.б. лар ж1рдемінде пикиреле7и, жу7маз шы2ары7, д1лийлле7 8.т.б. лар блкен 18миетке ийе.

К5рсетпели Зураллар классификациясы

q. Затларды 81м материалларды т1бийий 8алында к5рети7ши 5симликлер, 8ай7анлар, гербарийлер, 1сбаптар, машиналар, лабораторияларда т1жирийбелер

w. График к5рсетпели Зураллар` сызылмалар, диаграмма, схема, 81м графикалыз усыл менен Золланылы7шы материаллар.

e. Т1сирли к5рети7 Зураллары` с67рет, фото с67рет, диафильм 81м кино фильмлер

г. Есити7 ж1рдемінде Золланы7шы грампластинкалар, магнит лентасы, шет тиллердеги с5злерди ту7ры еситтири7ши материаллар

Т1лимни4 тбсиниклиги принципи

Т1лимни4 озы7шылар2а тбсиникли болы7ы дегенде озы7 материалларыны4 мазмуны оны4 к5леми, характери ана яки мына класс озы7шыларыны4 саламатлылы2ы д1режеси, улы7ма таярлы2ы, 31билет 81м имканиятларына ылайыз болы7ы тбсиниледи.

Тбсиниклилик За2ыйдасын саЗла7 ушын т5мендеги еки жа2дай есап3а алыны7ы тийис.

q. М1лим класс ушын белгиленген озы7 материалларыны4 характери, мазмуны 81м к5леми усы класс озы7шыларыны4 жас 5згешеликлерине ылайыз болы7ы тийис.

w. *1р бир класс ушын белгиленген билим к5леми усы класс оқы7шыларынын к1билетине сай болы7ы лазым.

Лекин соны айта кети7 керек ббгинги мектеплеримиздин ра7ажланы7 барысы к5з-Зарасынан бул еки талапты Зата4 8ал Зылы7шы талаплап деп ьолмайды. Себеби белгили бир классты4 ишинде де саламатлыз д1режеси, билимлерди ийеле7ге кбш 81м 31билетлерде де 1лбетте 81р Зыйлылыз ушырасады. Буны есап3а алма7 8асла дурыс емес. Сондай-а3 тбсиниклилик, маслыз принциплик балаларды4 31билетине Зарай «же4иллестири7», «а4сатластыры7»- деп те тбсинбе7 керек. Керисинше оларды4 31билетине Зарай, 1сте-1сте Зыйын 81м Зурамалыра3 билимлер бери7 деп тбсини7 лазым.

Алды42ы педагогик т1жирийбелер т1лимни4 тбсиниклиги м1селесінде бир Затар За2ыйдалар ислеп шы3Зан.Оларды4 бири «А4саттан Зыйын2а» За2ыйдасы.

Озы7 материалы жбд1 же4ил болса балаларда Зызы2ы7ды с5ндиреди, оларды4 билимде ал2а илгерле7ин т1мийинлей алмайды. Егер материаллар жбд1 Зыйын болып, балалар Зойыл2ан

7азыйпаларды шеше алмаса, оларда 5з кбшлерине исеним жо2алады. Бул жбд1 жаман. Баланы4 руху тбседи.

Тбсиникликти4 екинши За2ыйдасы «М1лимнен н1м1лимге Зарай» бары7. Бунда балалар билету2ын бурын2ы илимий билимлер к5леминде жа4а озы7шылар2а м1лим болма2ан билимлер менен т1мийинле7.

Озыты7да озы7шыны4 жеке 5згешеликлерин есап3а алы7 принципи

Мектепте т1лим-т1рбия улы7ма класс балаларыны4 ж1м1ти 5згешеликлерине 1мел 3ыл2ан 8алда барылады. Лекин класта 81р бир бала 5з жеке азылы, рухый, физикалы3, психологиялы3 5згешеликлерине ийе.

Соны4 ушында 81р бир озы7шыны4 5зине т1н 31сийетлери озыты7 81м т1рбияда есап3а алыны7ы ш1рт.

Озы7шыны4 реал имканиятларын оны4 ра7ажланы7 т1реплерин бйрени7 х1зир кбнде тек 3иле7 емес, ал з1рбрлик.

Класс озы7шылары ж1м1тине т1н бол2ан улы7ма т1н белгилер, е4 17еле усы класс озы7шыларыны4 физикалы3, азылы 81м рухый ра7ажланы7ында к5ринеди. Т1лимни4 н1тийжели болы7ында озы7шыларды4 5зине т1н 5згешеликлерин ба3ла7 81м бйрени7 81м о4 5згешеликлерге мас Затнасы3 жаса7 шеши7ши орын ийелейди.

Саба3та 81р бир озы7шыны4 5зине т1н 5згешеликлерин толы3 есап3а алы7 жбд1 3ыйын 81м б1р8а буны4 илажы бола бермейди. Педагог озы7шыларды4 саба3та2ы 81м 1мелий саба3лар барысында2ы жумысларын, уй тапсырмалары орынланы7ын ба3лайды, оларды4 билими, жазба жумыслары, ислеген к5рсетпели материалларын тексереди. Саба3тан тыс 7азытлары дослары 81м бас3алар2а бол2ан Затнас, минез-Зул3ы сыпатларын бйренеди, олар менен с17бетлер 5ткизеди.

Ба3ла7 барысында педагог озы7шыны4 кбшли 81м 1ззи т1реплерине оны4 3ызы2ы7шылы2ына, саналылы2ына, ды3затына, 3ыялына му7апы3 5згешеликлерин билип алады. Оларды4 5мири 81м мийнет 31билетлерин бйренеди. Му2аллим бул 5згешеликлерини4 б1рин билгеннен кейин усы 5згешеликлерди4 озы7шыны4 билим 81м адамгершилик сыпатларына жбд1 кбшли унамсыз т1сир етету2ын пазыйлетлерге Зарсы илажлар к5реди.

Мысалы жу7апкерсизлик ямаса ден-са7лы2ына байланыслы кемшиликлер ямаса класста к5з 1ззи балалар болса, оларды алды42ы Затарлар2а отыр2ызы7, жу7апкершиликти тбсинбейту2ын балаларды класс алдында уялты7 8.т.б. шаралар.

Озыты7 методлары.

Озыты7 процесси о2ада Зурамалы процесс. Озыты7да озы7шылар2а белгили талаптар Зойылады, ал озы7ыларды4 оларды орынла7 мбмкиншиликлери шеки. Талаптар 81м мбмкиншиликлер арасында2ы Зарама-Зарсылы3лар озыты7 процессин 81ркетке келтири7ши кбш болып есапланады. Бул Зарама-Зарсылы3, егер озы7шылар2а Зойылату2ын талаптар оларды4 мбмкиншилигине жу7ап берсе озыты7 барысыны4 ра7ажланы7ына, ал керисинше Зойыл2ан талаптар жбд1 3ыйын ямаса жбд1 же4ил болса озыты7 кбткен н1тийжесин бермейди. Озы7шыларды4 озы7 мбмкиншиликлерин есап3а алы7, жа3ын уза3та2ы перспективаны к5ре алы7 му2аллимни4 81м пед. Коллективти4 бас 7азыйпасы.

№убылыслар 81м процесслер арасында объектив жаса7шы, оларды4 ра7ажланы7ын т1мийинле7ши, тура3лы, Зайталанып туру7шы з1рбрли 81м тийкар2ы байланыслар философияда низамлы3лар деп аталады.

Т1лим-т1рбия педагогиканы4 предмети бола отырып барлы3 социаллы3 процесслер менен ты2ыз байланыста болып барылады. Ол 5ндирис кбшлерини4 д1режесинен, ж1мийетте адамларды4 Зандай турмыс кешири7и 81м оларды4 жа4а талаптарынан, ж1мийетти4 сиясаты 81м идеологиясынан б1р81 21резли болады.

Озыты7 методлары, Зураллары 81м олар2а Зойылату2ын талаптар.

q. Му2аллимни4 билимлерин озы7шылар2а жеткери7 ма3сетиндеги оны4 ой пикири ис 81рекетини4 5ткен долы.

w. Озыты7 методлары - озы7 процессин ш5лкемлестири7ди4 тийкар2ы за4лы3лары.

e. Озыты7 методлары-били7 искерлигин ш5лкемлестири7 жолын к5рсетету2ын логикалы3 категория.

г. Озы7 (т1лим) ма3сетинде жети7ге ба2дарлан2ан му2аллим менен озы7шыны4 т1ртиплестирилген бирге ислеси7и.

т. Озыты7 методлары-му2аллим менен озы7шыны4 бирге ислеси7 жолы.

Озыты7 методлары классификациялары.

1мелий	К5ргызбели	Китап пенен ислеси7	Видео метод
Т1жирийбе шыны2ы7лар озы7 5ндирилдик мийнет.	Иллюстрация демонстрация озы7шыларды4 баЗла7лары	Озы7 бйрени7 реферирование (ЗысЗаша баянат доклад жазы7) к5з бенен озып к5рип шы2ы7. Цитата алы7, баянла7, жоба дбзи7, конспект жазы7	К5рип шы2ы7, бйрени7 ЪЭлектрон му2аллимЪ тексери7и ж1рдемине шыны2ы7лар исле7. Тексери7. %зин-5зи тексери7.

в. Озыты7 методлары (маЗсет 7азыйпалары бойынша)

(М.А. Данилов, Б.П.Египов)

- Билимлерди ийеле7 методлары
- Узып-31билет к5нликпелер 31липлистири7
- Билимлерди Золланы7
- Д5рети7шилик (5з бетинше) исле7
- Беккемле7
- Билим, узып, к5нликпелерди тексери7.

Е. Били7, т1лим алы7 искерлиги (81рекети) типн бойынша.

(И.Я. Ларпер, М.Н. Скаткин)

- Тбсиндирмели-к5рсетпели
- Репродуктив-(сб7ретлер (полиграфиялыЗ ямаса фото)
- МашЗалалы баянла7
- Аз-аздан излени7 (частично-пошковый)
- Изертле7ши излени7, бйрени7.

Р. ДидактикалыЗ масети бойынша (Г.И.Щукина, И.Т. Огородников)

- Озы7 материалларын д1слепки 5злестири7ди т1мийинле7ши О.И.
- %злестирилген материалларды (билимди) беккемле7 81м ра7ажландыры7ды т1мийинле7ши озыты7 методлары.

М.И. Махмудов классификациясы.

т. Озыты7 (сабаЗ бери7 методлары)	Билим алы7 методлары
Информация (билим) жеткери7ши тбсиндирмели !мелий--к5рсетпе (инструктат) бери7ши. Тбсиндирип-ЗызыЗтыры7шы, инта ояты7шы, ЗызыЗтыры7шы	Орынла7шы Репродуктив Н1тийжели-1мелий аз-аздан изленип бйрени7. Излени7, изертле7

у. Озы7да бирге ислеси7 формалары бойынша озыты7 методлары (Л.Клинберг немец дидакты)

Бирге ислеси7 формалары бойынша т5мендеги топарлар2а б5леди`

Монологик методлар	Бирге ислеси7 формалары	Диалогик методлар
Лекция Гбрри4 Демонстрация	Жеке ислеси7 ТопарлыЗ ислеси7 Фронталь ислеси7 Ж1м11тлик ислеси7	С17бетлеси7

и. Ю.К. Бабанский озыты7 методларын блкен е топар2а б5леди.

қ. Озы7-били7 искерлигин ш5лкемлестири7 81м атЗары7 методлары

А7ызеки к5рсетпели 1мелий озыты7 методлары	Индуктив 81м дедуктив озыты7 методлары	Репродуктив 81м проблемалы излени7шилик озыты7 методлары	55з бетинше 81м му2аллим басшылы2ында орынланату2ын жумыслар
Источниклер	Логика ж1рдесинде	Ойланы7 ж1рдемине	БасЗары7

ж1рдеминде		ж1рдеминде
w. Инта-Зызы2ы7шылы3 (стимул-мотив) ояты7шы озыты7 методлары		
Т1лим алы72а Зызы2ы7шылы3 ояты7шы озыты7 методлары	Т1лим алы72а миннет, жу7апкершилик сезимлерин пайда ети7ши	
e. Озы7 жумыслары н1тийжелигин тексери7 81м 5зин-5зи тексери7		
А7ызеки 81м 5зин-5зи тексери7	Жазба 81м 5зин-5зи тексери7	Лабораториялы-1мелий 81м 5зин-5зи тексери7

Озыты7 методлары т1лим-т1рбия процессинде` билим бери7, ра7ажландыры7, т1рбияла7шылы3, Зызы2ы7шылы3 ояты7, тексери7, 31те кемшиликлерди дбзети7 хызметлерин, функцияларын атЗарады.

Озыты7 методларын та4ла7

Бул жумысты еркин, 1йте7ир, тек исле7ге болмайды. №1нийге емес, сырттан Зара2ан адам2а 2ана му2аллимни4 ана7 яки мына7 методты та4ла7 маЗсетке жети7 менен ты2ыз байланыслы му2аллимнен к1сиплик билим, узып 81м шеберликти талап етету2ын о2ада Зыйын, Зурамалы 81м жу7апкершиликли 7азыйпа. *1р бир методты та4лай отырып му2аллим бир неше байланыслы 81м 21резли жай-жа2дай 81м шараятларды есап3а алы7ы тийис.

Е4 биринши рет саба3ты4 ол бас маЗсет 81м конкрет 7азыйпаларын есап3а алады. Ал бул 5з гезегинде му2аллимге Зайсы топарда2ы методлар менен ислеси7ди к5рсетеди. Со4 му2аллим усы топарда2ы методларды4 Зайсысы билим бери7 1м функцияларды жаЗсы атЗара алату2ынын есап3а алып методларды та4ла7ды иске асырады. *1зиги 7аЗытта методларды та4ла7ды4 т5мендеги алты ш1ртин есап3а алы7 усыныс етиледі.

q. Озыты7 нызамлы3лары 81м принципери талаптарын есап3а алы7.

w. Аны3 п1нни4 (лимни4) 81м предметти4, теманы4 мазмун 81м методларын келип шы33ан 8алда та4ла7.

e. Озыты7ды4 маЗсет 81м 7азыйпасын есап3а алы7.

г. Озы7шыларды4 озы7, билим алы7 мбмкиншиликлерин (жас таярлы3 д1режеси, класс коллективти4 айырмашылы2ы) есап3а алы7.

t. Сырт3ы шараятларды4 (географиялы3, 5ндирис, орталы3) есап3а алыны7ы.

у. Му2аллимни4 5з мбмкиншиликлерин (т1жирийбе, таярлы3 д1режесин, озыты7да усындай (типик) ситуацияларды били7и) есап3а алы7ы.

Методты та4ла7 о2ада Зурамалы ис. Методлар к5п, олардыта4ла7 жолы 81м шараятларыда о2ада баршылы3. Булардан тысЗары озыты7 процессине т1сир ети7ши тосатый жа2дайларда ушырасып турады. Бул тосынланылы3ты4 алдын алы7 Зыйын. Сол себепли му2аллим озыты7 процессинде метолар топарынан (резерв) керек болып Залы7 мбмкин, озыты7 методларында Золайластырып Зояды 81м ретинде пайдалана береді.

Озыты7 Зураллары.

Озы7 ба2дарламасы м1млекетлик 86жжет болып онда озы7шы талаба улы7ма билим алы7шылар2а м1млекетлик стандартлар к5леминде алы7ы керек билим мазмуну с17леленеди, к5рсетиледи. Озы7 ба2дарламасында п1н бойынша озы7шылар озыты7ды4 белгили басЗышынжа (I-IX-класслар) алы7ы керек билимлерге Зойылату2ын м1млекетлик талаптар 81м сол билимлерди4 ЗысЗаша мазуны, озытылы7ы керек саатты4 к5леми бериледи. Ба2дарламада п1нни4 улы7ма мазмуну баплар2а, параграфлар2а, темалар2а б5линип к5рсетиледи. *1зирги 7аЗытлары озы7 ба2дарламасында му2аллимлерге Золайлы болы7ы ушын илимий-1мелий бйренілген озы7-тематикалы3 жоба Зоса ислеп шы2ылады. Бул озы7-тематикалы3 жобада п1нни4 81р бир баы 81м темаларына тийисли теориялы3 81м 1мелий сабаЗлар, Зосымша сабаЗлар, балаларды4 5злери исле7и керек 5з бетинше жумысларды4 саатлары аны3 белгиленген болады.

- озы7 ба2дарламасы м1млекетлик стандартларда к5рсетілген билимлер мазмунын с17лелендири7 ш1рт
- озы7 ба2дарламасы озыты7ды4 барлы3 принципери талаптарын есап3а ал2ан 8алда дбзиледи.

Усылар менен бирге 81р бир тема2а тйсли 1дебиятлар 81м Зосымша 1дебиятлар озы7 ба2дарламасында берили7и тийис.

Озыты7 процесси жоЗарыда айтыл2андай, о2ада Зурамалы, озыты7шы 81м озыты7шыны4 билим бери7 81м билим алы7 н1тийжелигине ериси7 ушын озыты7 методлары 81м озыты7 Зуралларынан ке4 пайдаланы7ды талап етеди. Озыты7 процессинде 1мелий, к5рсетпели т1жирийбе жумысларын 5ткери7 81м оптимал пайдаланы7 ма3сетинде 3осымша озы7 материаллары деп аталату2ын сызылма, схема, , таблица, диаграмма, слайд 8.т.б. ды Золланы7 ушын 81р 3ыйлы техникалы3 Зураллар пайдаланылады. Олар` диаскоп, диапроектор, кадаскоп, кино аппаратуралар, радио, магнитофон, телевизор, лингофон кабинетлери ушын бскенелер, мультимедиа, видеокамералар, компьютер 8.т.б. лар. Оларды4 81р Зайсысы озы7 процессинде 5зини4 тийкар2ы ма3сетине байланыслы бул процесске Затнасы7шылар т1репинен орынлы жерлеринде ке4нене пайдаланылып озыты7ды4 оптималлылы2ына ериси7 ушын жаЗыннан ж1рдем береді. Озы7 орынларыны4 б1ринде бул техникалы3 Зураллар менен танысы7 81м олардан пайдаланы7 арна7лы озы7 ба2дарламалары тийкарында озы7шы 81м талабалар2а озытылады.

Айта кетету2ын н1рсе озыты7ды4 техникалы3 Зуралларыны4 б1ри де 5з мбмкиншилигине байланыслы сабаЗты4 ма3сет 81м 7азыйпаларынан келип шы3Зан 8алда пайдаланыла берету2ыны менен озыты7да жоЗары н1тийжелікке ериси7 ушын жаЗсы хызмет ете алады. Деген менен кейинги 7азытлары заманаг5й 81м универсаль техникалы3 озыты7 Зураллары болып есапланату2ын компьютер озы7 орынларына ке4 кирип келди. Себеби, 81зирги заман компьютерлерини4 мбмкиншиликлери о2ада к5п. Олар 5з гезегинде жазы7, сызы7, озы7, есити7, программаластыры7, есапла7 8.т.б. к5плеген озыты7 процессинде Золланылату2ын операцияларды пайдалы, Золайлы, 81м тез орынлай алады. Компьютерлер со42ы 7азытлары озыты7 процессине озы7 Зуралы ретинде де пайдаланылып атыр. Озыты7 процессинде олар 5зини4 электрон озы7лы3 аралы3тан озыты7, мультимедиа, хабар алмасы7, байланыс, 8.т.б. Зурал ретинде де Золайлылы2ы менен заманаг5й техникалы3 Зурал2а айланды. Олардан байланыс, хабар 81м есапла7 техникасы ретинде пайдаланы7 озы7 орынларында арна7лы озытылады.

Аралы3тан озыты7ды аймаЗлы3 му7апы3ластыры7 Хбкимети 81м Азия ра7ажланы7 банки администрациясы ортасында2ы 9январь w00e- жылда дбзилген ш1ртнама тийкарында «Т1лим секторын ра7ажландыры7 д1стбри» жойбары тийкарында усыныс етилген тураЗлы заём 81м %збекистан Республикасы Министрлер кабинетини4 w00e- жыл q9-февральда2ы 9w- санлы №арар тийкарында ш5лкемлестирілген. Сол №арар тийкарында К.Убайдуллаев атында2ы РПК№ТН№АИ да w00e- жылы «Аралы3тан озыты7 системасын му7апы3ластыры7 орайы» ш5лкемлестирілди. Сол буйры3 тийкарында республикамызда t районда, №o4ыратта rt санлы, Шымбайда r0 санлы, Тахта-к5пир районында q-санлы мектепте, Аму- дарьяда r0-санлы, Т5рткулде e0-санлы мектептерди4 Засынан «Аралы3тан озыты7 ресурс орайы» ш5лкемлестирілди. №араЗалпаЗстан Республикасы район (Зала) ХББлерине Зараслы мектептерде ислеп атыр2ан «басла7ыш т1лим», «математика», «информатика», «физика», «химия», «биология», «география», «экономикалы3 билимлер тийкарлары», «англичан тили», «немес тили», «француз тили», п1нлери бойынша барлы2ы болып qq п1ннен сабаЗ бери7ши озыты7шылар 8аЗЗында ма2лы7матлар топланды. Себеби сол жоЗарыда аты к5рсетілген п1нлер бойынша аралы3тан озыты7 жумыслары 1мелге асырылады. Аралы3тан озыты7 аймаЗлы3 му7апы3ластыры7 орайыны4 уазыйпалары т5мендегише`

- Аралы3тан озыты7 системасыны4 районларда2ы б5лимлерин режелестири7, басЗары7, му7апы3ластыры7 81м ш5лкемлестири7 жумысларын алып бары7~

- Республикада Аралы3тан озыты7 системасыны4 стратегиясын ислеп шы2ы7~

- Аралы3тан озыты7ды4 районларда2ы б5лимлерини4 хызметкерлерин ислеп шы2ыл2ан ба2дарламаларды Аралы3тан озыты7 системасына Золланы72а бйрети7~

- ты4ла7шыларды ислеп шы2ыл2ан ба2дарлама 81м курс материаллары тийкарында блги тбринде (пилот фазасында) озыты7~

- Аралы3тан озыты7 системасын ра7ажландыры7 ба2дарламасыны4 республикада 1мелге асырылы7ын 81м Аралы3тан озыты7 системасында озып атыр2ан ты4ла7шылар билимин ба8ала7ды4 мониторингин 5ткери7~

Аралы3тан озыты7 системасын аймаЗлы3 му7апы3ластыры7 орайыны4 тийкар2ы функциялары~

q. Аралы3тан озыты7 системасын айма3лы3 му7апы3ластыры7 Орайы районларда2ы б5лимлер жумысын му7апы3ластыры7 81м олар2а Аралы3тан озыты7 системасын ра7ажландыры7 ба2дарламасын орынла7 бойынша жумысларын режелестири7де ж1рдем бери7.

w. Аралы3тан озыты7 системасын му7апы3ластыры7 Орайы районларда2ы б5лимлер ушын жыллы3 ис- режелерин, айлы3 саба3 кестелерин дбзи7, тастый3ла7 81м орынла7ын Зада2ала7

e. Аралы3тан озыты7 системасын му7апы3ластыры7 Орайы м1жилислеринде Затнасы7 81м Аралы3тан озыты7 системасын ра7ажландыры7 ба2дарламасы бойынша режелер ислеп шы2ы7да Затнасы7

r. Аралы3тан озыты7 системасын му7апы3ластыры7 Орайы районларда2ы б5лимлерди4 ма3сет, уазыйпаларын аны3лап 81м тастый3лап бери7.

t. Аралы3тан озыты7 системасын му7апы3ластыры7 Орайы 1тирапында хызмет к5рсетип атыр2ан хызметкерлерди4 мийнет 8а3ыларыны4 есап- китабын алып бары7.

Y. Аралы3тан озыты7 системасын му7апы3ластыры7 Орайы т1репинен берилген барлы3 товар 81м озы7- методикалы3 материаллар есап- китабын алып бары7.

u. Республикада Аралы3тан озыты7 системасын ра7ажландыры7 ба2дарламасын 1мелге асыры7да орынлан2ан жумыслар есабатыны4 финансы3 есап- китабын алып бары7, аудит хызметин жол2а Зойы7.

i. Аралы3тан озыты7 системасын му7апы3ластыры7 Орайын ра7ажландыры7 ба2дарламасыны4 республика к5леминде орынланы7 жа2дайы 8а33ында керекли есабатлар таярла7.

9. Озыты7шылар 81м озыты7шы болма2ан шахсларды4 жумысларын жа3сыла7 ар3алы базалы3 билимлендири7ди4 сапасын 81м н1тийжелилигин арттыры7.

Q0. Саба3 5ти7ди4 сапасын жа3сыла72а алып келету2ын жа4а усылларды Золлап Зу7атла7.

qq. Аралы3тан озыты7 системасын му7апы3ластыры7 Орайы т1репинен тастый3лан2ан озы7- методикалы3 материаллар 81м саба3лы3ларды баспадан шы2ары7 м1селелерин шеши7.

Qw. %зине берилген 71киликтери 1тирапында Аралы3тан озыты7 системасын му7апы3ластыры7 ба2дарламасын 1мелге асыры7 бойынша бас3а ислерди орынлайды.

Тест

q. Озыты7 функцияларын к5рсети4

- а). Билим бери7шилик
- в). Т1рбиялы3
- с). Ра7ажландыры7шылы3
- д). *1ммеси дурыс

w. Озыты7 принциплерин к5рсети4

- а). Илимийлик, системалылы3, к5рсетпелилик, тбсиниклилик
- в). А7ыз еки, индуктив, иллюстрация
- с). Озы7, т1рбия, ма2лы7мат
- д). Теориялы3 81м 1мелий

e. Тийкар2ы озыты7 методларын к5рсети4

- а). Ш5лкемлестири7
- в). А7ыз еки, К5рсетпели, !мелий
- с). С17бетлеси7, Тбсиндири7
- д). *1ммеси дурыс

г. Озыты7ды ш5лкемлестири7 формалары

- а). Класс саат, класстан тыс саат, 5з бетинше жумыс
- в). :й тапсырмасын сора7
- с). Таза тема 5ти7
- д). Ш5лкемлестири7

t. Бул саба3 Зурлысы бойынша Зайсы саба3 тбрине киреди. «Ш5лкемлестири7, бй тапсырма сора7, таза тема, беккемле7, бй тапсырмасын бери7»

- а). Бирлескен саба3
- в). Т1кирарла7 саба2ы
- с). Жа4а билимлерди баян Зылы7 саба2ы
- д). Аралас саба3

у. Д1стбрий емес саба3ларды к5рсети4

- а). Аралас саба3
- в). Ойын, жарыс, дискуссия, сахнылы саба3лар
- с). Т1кирарла7 саба3лары
- д). Беккемле7 саба3лары

и. Озыты7ды4 интерактив методларын к5рсети4

- а). А7ыз еки, к5рсетпели методлары
- в). !мелий, китап пенен ислеси7 методлары
- с). АЗый 8бжим, рефлексия, киши лекция, дебатлар,
- д). Индуктив 81м дедуктив

i. Д1стурий саба3ларды к5рсети4

- а). Аралас, бирлескен, т1кирарла7 саба3лары
- в). Жа4а билимлерди баян ети7 саба2ы
- с). Ойын, жарыс, дискуссия саба3лары
- д). А 81м В жу7ап дурыс

9. Аралы3тан озыты7 ресурс орайлары №араЗалпаЗстан республикасыны4 Зайсы районларында ш5лкемлестирилген

- а) Н5кис р-н, Кегейли, Шоманай, №о4ырат
- в) №о4ырат, Шымбай, Аму- Дарья, Тахта- к5пир, Т5рткул
- с) Кегейли, Шымбай, №о4ырат, Тахта- к5пир, Беруний
- д) Хожели, №анлы- к5л, Шоманай, №о4ырат, Кегейли